

TEKST 190: Vidnesbyrd om Det 2. Korstog

Bernard af Clairvaux' værk, *Lovprisning af det nye ridderskab (De laude novae militiae)*, om denne nye type kristne ridder, som korsridderen burde være et eksempel på (se tekst 188), samt hans prædikener i 1140'erne fik stor betydning for Det 2. Korstog. Da dette korstog dog mislykkedes, gav det anledning til megen kritik og overvejelser om korstogets berettigelse. Herom skrev Bernard af Clairvaux i 1149 et skrift, *Om betragtningen (De consideratione)*.

Det 2. Korstog omfattede ikke kun kampe i Det Hellige Land, men blev ligeledes sat i forbindelse med de fortsatte forsøg på at generobre Den iberiske halvø fra muslimerne. Under Det 2. Korstog lykkedes det bl.a. at tilbageerobre Lissabon. *De expugnatione Lyxbonensi* ("Historien om Erobringen af Lissabon") er en førstehåndskilde til historien om belejringen og erobringen i 1147-1148 af Lissabon. Beretningen er skrevet af en anglo-normannisk feltpræst kaldet Osbern, der tilhørte en hærgruppe af korsfarere fra East Anglia, der var anført af ridderen Hervey af Glanvill.

15

[Bernard af Clairvaux:]

[...] Tunge tider er kommet over os, som I selv ved. Tider, der næsten synes at bebude afslutningen på vor almindelige livsførelse, endsige da på vore studier; thi udfordret af vore synder syntes Herren jo at have dømt jordens kredsløb før den fastsatte tid, og om det end er sket i retfærdighed, ser det dog ud til, at han har glemt sin barmhjertighed. Han skånedes ikke sit folk, ej heller sit navn. Mon ikke hedningen siger: "Hvor er deres Gud?"¹ og anderledes kan det ikke være. Kirkens sønner og de, der kaldes med kristennavn, ligger henstrakt i ørkenen, enten dræbt af sværdet eller hentæret af hunger. [...] Hvor beskæmmede er ikke de blevet, som forkyndte fred og bebudede gode gaver. Vi sagde fred, og der kom ingen fred. Vi lovede gode tider, og se, der kom forvirring. Det er, som om vi har båret os dumdrigt og letsindigt ad i dette foretagende. Vi ilede fremad til dette, ikke med uvished i hjertet, men på dit [pavens] bud, på Guds bud meddelt os gennem dig.² Hvorfor har vi da fastet, når han ikke har værdiget os et blik; hvorfor har vi ydmyget vores sjæle, når han har lukket sine øjne til? Ved alt dette er hans vrede ikke afværget, og endnu er hans hånd udstrakt mod os.³ [...] Guds domme er dog sandhed, hvem tvivler herom? Men denne dom er for mig en afgrund så stor, at jeg synes, at han med rette kan kaldes salig, som ikke vil blive forarget herover.

Dog, hvorfra kommer det, at mennesket vover at dadle ting, som det ikke har betingelser for at fatte? Lad os tænke på de himmelske domme – de, der er af evighed, om der måske kan være trøst deri. Thi således er der sagt: "Dine domme af evighed kom jeg ihu og blev trøstet.⁴ Jeg anfører nu en begivenhed, som alle kender, men som ingen i øjeblikket tænker på, for således er jo de dødeliges hjerter: Hvad vi ved, når vi ikke har brug derfor, går os af minde, når vi er i nød. Da Moses ville føre sit folk ud af Ægyptens land, lovede han dem et bedre land.⁵ Hvorledes skulle folket ellers have været villigt til at følge ham – det, der kun havde sans for det jordiske?

¹ Salmernes Bog 115,2

² Se tekst 187

³ Esajas 9,11

⁴ Salmernes Bog 119,52

⁵ 2. Mos. 3,8

Han førte dem ud, men han førte ikke de samme, som han havde ført ud, ind i det lovede land. Dette sørgelige og uventede udfald kan ikke med rette tilskrives førerens dumdristighed. Alt, hvad han gjorde, gjorde han på Guds bud, med Guds medvirken, og idet Gud bekræftede hans gerning med ledsagende tegn og undergerninger. Men dette folk indvender du, var genstridigt og altid opsætsigt mod Gud og mod Moses, hans tjener. Ja vel, vantro og oprørske var israelitterne, men hvordan var disse, vi nu taler om? Spørg dem selv! Hvorfor skulle jeg have behov at fremsætte det, de selv tilstår, er sandt? Kun én ting nævner jeg. Hvorledes skulle israelitterne have kunnet nå frem, når de altid så tilbage under deres vandring. Hvornår ophørte også vore at vende sig tilbage mod Ægypten i deres hjerters længsel under det hele tog? Når israelitterne faldt og gik til grunde for deres synders skyld, mon vi da kan undre os over, at vore egne led den samme skæbne – de, der gjorde sig skyldig i samme brøde?

Er det dog nødvendigt, at ét af to sker, vil jeg foretrække, at menneskene forbitres på mig, fremfor at de forbitres på Gud. Det vil glæde mig, om han værdiges at anvende mig som sit skjold. Gerne vil jeg udsætte mig for de ondskabsfuldes giftige tunger, og hellere vil jeg optage i mig bespotternes hånske pile, end at de skal nå op til ham. Jeg skal ikke modsætte mig, at jeg selv bliver gjort æreløs, når der blot intet skår må komme i Guds ære.

[Osbern: *De expugnatione Lyxbonensi*:]

20 *[Osbern gengiver i sit værk flere taler fra de førende deltagere korstoget, bl.a. biskoppen af Porto, Pedro Pitões, der i 1140 havde oplevet, hvordan hans egen kirke, Santa Maria katedralen, var blevet angrebet og hærget af muslimer. Før angrebet på Lissabon, holdt en ærkebiskop João af Bragga ifølge Osbern en tale rettet både til de muslimske fjender og korsfarerhæren, hvor han bl.a. citeres for følgende:]* Det er ikke syndigt i sig selv at føre krig, men at føre krig for plyndringens skyld er derimod syndigt. [...]

25 Gid fredens og kærlighedens Gud måtte fjerne vildfarelsens slør fra jeres [muslimernes] hjerter og omvende jer til ham. [...] Vi er, om I vil, kommet her til denne by, som er i jeres besiddelse, ikke for at undertvinge jer og fortrænge og plyndre jer. For de kristne fastholder venligt princippet om, at man ikke skal begære andres ejendom, selvom man søger sin egens sags fremme. Vi forlanger, at denne bys menighed skal være under vor lov, og hvis en naturlig retsfølelse havde haft nogen gang på jorden hos jer, så ville i frivilligt drage tilbage med jeres bagage, penge og gods og kvinder og børn til det muslimske land, hvorfra I kom og lade os være i fred. Men vi ved udmærket godt, at I kun ville gøre noget sådant ufrivilligt og som et resultat af magtanvendelse. Men vi anmoder jer om at overveje en frivillig tilbagetrækning, for hvis I frivilligt går ind på vore krav, har I allerede undsluppet det værste af dem. For I ved ikke, hvordan der ellers kunne blive fred mellem os, eftersom det land, der i begyndelsen var blevet fordelt, nu mangler sin retmæssige ejermand. I muslimer og moabitter⁶ har uretfærdigt erobret Lusitanias rige⁷ fra jeres konge og fra vores. Siden dengang og indtil nu har der været plyndringer af byer, landsbyer og af utallige kirker og det fortsætter stadigvæk. På den ene side i denne

⁶ *Moabitter*: et andet navn for arabere eller saracenerne

⁷ D.v.s. Portugal

kamp er jeres lenslydighed og på den anden side er selve det menneskelige fællesskab blevet krænket.

I behersker uretfærdigt vore byer og vore lande – og i tre hundrede og otteoghalvtreds år har I behersket dem – som før var holdt af de kristne; kristne, som ikke blev omvendte til deres religion af undertrykkelsens sværd, men som af ordets forkyndelse blev omvendt til at være Guds sønner, under vor apostel Jakob og hans disciple og efterfølgere; Donatus, Torquatus, Secundus, Indalecius, Euphrasius, Ctesiphon, Victorius, Pelagius og mange mænd af apostolisk udmærkelse. Et vidnesbyrd herom er da også blodet af de martyrer, som i netop denne by blev udgydt for Kristi navn under Dacian, den romerske prins, og det vil sige martyrerne Maxima, Verissimus, og Jomfruen Julia. [...] Et andet vidnesbyrd herom er de synlige tegn i byerne på ruiner af kirker. Men siden I nu har behersket byen i lang tid, efter at jeres folk havde spredt sig og uophørligt erobret lande, så udviser vi nu en usædvanlig velvilje over for jer: overgiv blot i vore hænder jeres befæstede borg og hver af jer må beholde jeres friheder, som i hidtil har haft, for vi ønsker ikke at fordrive jer fra gamle steder. Lad hver især leve i overensstemmelse med sine egne traditioner, medmindre nogle af jer frivilligt skulle tilslutte jer Guds kirke. [...]

[Til sidst og efter Lissabons erobring af korsfarerne giver biskoppen udtryk for disse tanker i forhold til muslimerne:] Vi iagttager nu, men vi forstår ikke den guddommelige straf, som er påført fjenden, men lad os også overveje vor egen samvittigheds urenhed og besmittelse og lad os med åndens frygt og anger sige til Gud; 'Det er nok, træk din hånd tilbage!'⁸. Det er sandelig nok, at du så vidt har kæmpet for os imod dem. Men, hvis det er muligt, så lad deres sorg blive til glæde; for 'at de må kende dig, den eneste sande Gud, og ham, du har udsendt, Jesus Kristus'⁹, selv din Søn, som lever og regerer i al evighed. Amen.¹⁰

25

J. M. Rosenløv & M. Pihl: *Korstogene – Islams ekspansion og kristen modoffensiv* (2014)

Bernard af Clairvaux, *De consideration*. Her efter C.P.O. Christensen: *Bernard af Clairvaux*, Kbh. (1926).
30 *De expugnatione Lyxbonensi* oversat af Michael Pihl efter C. Wendell David (red.): *De Expugnatione Lyxbonensi – The Conquest of Lisbon*, New York (1976), s.115-119, 185

⁸ Første Krønikebog 21:15.

⁹ Johannesevangeliet 17:3.

¹⁰ Osberns beretning kan ikke regnes for en ordret gengivelse af, hvad biskoppen har sagt, men den illustrerer korstogstanken og højmiddelalderens opfattelse af korstogsbevægelsen som en retfærdig reaktion på flere hundrede års muslimsk erobring af kristne lande.